

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 007A/18

KLAGER: Svenn-Egil Knutsen Duolljá
PUBLIKASJON: Fremover
PUBLISERINGSDATO: 05.01.2018, 17.01.2018
STOFFOMRÅDE: Justis
SJANGER: Nyhetsartikkel, leserinnlegg
SØKERSTIKKORD: Opplysningskontroll, sitatbruk, skillet mellom kommentar og faktiske opplysninger, stigmatiserende omtale, identifisering, redigering av kommentarfelt
REGISTRERT: 05.01.2018
BEHANDLET I PFU: 31.10.2018
BEHANDLINGSTID: 296 dager
KLAGEGRUPPE: Privatperson
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Delvis parallell klage, da leserinnlegget også er innklaget i sak 010/18 mot Avisa Nordland.

SAMMENDRAG:

Fremover publiserte fredag 5. januar 2018 en artikkel på nett med tittelen «Har levd med Tysfjord-saker i halvannet år: - De gjør noe med hodet ditt».

Inngressen gikk slik:

«Ulf Elstad, politietterforsker i Narvik, vedgår at han er blitt rystet av overgrepshistorier fra Tysfjord.»

Brødteksten åpnet på denne måten:

«- Det gjør noe med hodet ditt, sier han etter halvannet år som etterforskningsleder i Tysfjordprosjektet som ble opprettet i 2016.
- Du lever med historiene og har dem med deg hele tiden. Både dag og natt.
- Det verste har vært å høre fortellingene fra unge kvinner som var blitt misbrukt i veldig mange år, av veldig mange menn, sier han.
(...)
Ifølge Elstad traff hadde det ført til at de hadde resignert:
- 'Hvorfor anmelde noen - de har jo forsynt seg av meg hele livet', var deres holdning etter hvert.»

Litt lenger ned stod det:

«Han mener kombinasjonen lukket samfunn og religion skylden for at det etter hvert unike omfanget av overgrepssaker har fått utvikle seg.»

Enda litt lenger ned skrev Fremover om det lille stedet Musken:

«Også Musken-saken, som ble varslet i 2011 ble tatt inn i prosjektet. Det er gjort selv om saken var ferdig etterforsket, og tiltale utferdiget, før Tysfjordprosjektet ble opprettet.

Bekymringsmeldinger fra kommunen gikk da ut på at en psykisk utviklingshemmet kvinne var misbrukt av flere menn.

Artikkelen ble også publisert på i papirutgaven samme dag. Artikkelen var hovedoppslag på forsiden, og hadde tittelen:

«Overgrepsoffer så ingen hensikt i å anmelde: – De har jo forsynt seg av oss hele livet»

Forsiden hadde også en henvisningstekst:

«Politietterforsker Ulf Elstad er rystet over forklaringer kvinner har gitt om overgrep i Tysfjord. I går startet behandlingen av en sak fra Musken i Ofoten tingrett.»

På innsiden i avisen var tittelen: **«Politimann: – Det verste er de unge jentene som aldri fikk hjelp: MERKET AV TYSFJORD»**

For øvrig var artikkelen så å si lik som nettversjonen.

På papir ble også en underartikkel publisert, med tittelen: **«Etterlyser politikere blant tilhørerne».**

I ingressen sto det:

«Bistandsadvokat Kristin Fagerheim Hammervik sier at hun gjerne skulle hatt flere politikere som tilhørere til Tysfjord-saken.»

Brødteksten ble innledet slik:

«– Det er kjempeviktig at pressen er til stede og at folk kan bli informert om situasjonen. Og det er rart at politikere ikke er til stede.

Det sier advokat Kristin Fagerheim Hammervik etter at en ny 'Tysfjord-sak' behandles av retten; en overgrepssak fra den innestengte bygda Musken.»

Litt lenger ned stod det:

«På det tidspunktet politiet ble varslet om de mulige overgrepene – i 2011, bodde det 33 innbyggere i Musken. Blant dem den lettere psykisk utviklingshemmede kvinnen, og fem personer som etter hvert ble siktet for å ha forgrepet seg på henne.

I retten framkom det også at hun har født et barn, men at barnet døde bare noen få måneder gammelt. Barnefaren skal ikke være identifisert.»

Fremover skrev også:

«Aktor, politiadvokat Siv Remen, hevdet i sin innledning at flere menn skulle vært tiltalt i saken. Men etter at de som ble innbrakt i november i 2011 var blitt underlagt undersøkelser for å få avgjort deres mentale tilstand, fant statsadvokaten at det bare var en som det kunne bli tatt ut tiltale mot.»

På ettermiddagen samme dag, **fredag 5. januar 2018**, publiserte avisen en oppfølgingsartikkel på nett.

Artikkelen ble presentert på forsiden slik:

«Mener 'et nytt Musken' ikke skal være mulig i dag: - Vi har fått bedre systemer for å plukke opp signaler om noe er galt»

Tittelen når man trykket på artikkelen var: **«Tysfjord-ordføreren: - Vi har fått bedre systemer for å plukke opp signaler om noe er galt».**

I ingressen stod det:

«Tor Asgeir Johansen, ordfører i Tysfjord, mener mulighetene for å avdekke overgrep er mye større nå, enn tidligere..»

Innledningsvis i brødteksten stod det:

«- Vi har fått mye bedre systemer for å plukke opp signaler om noe er galt, sier han og viser til jobben som er gjort det siste ett og et halvt året.

Det svarer han på Fremovers spørsmål - med utgangspunkt i den pågående rettssaken og det som der er avdekket - om han frykter 'et nytt musken' skal få utvikle seg.»

Videre oppfordret politietterforskeren om å varsle dersom man opplever overgrep.

Onsdag 17. januar publiserte Fremover et leserinnlegg i papirutgaven. Tittelen var: **«Åpent brev til Jan Tore Sanne vedr. deling av Tysfjord kommune».**

I leserinnlegget ble det argumentert for at det er riktig å dele Tysfjord kommune. Leseren mente det ikke var riktig med en omkamp om deling av kommunen, og gikk til angrep på argumenter om at man må tenke på samiske samfunnsinteresser. Han skrev det er **«rimelig å spørre hva samiske samfunnsinteresser i denne sammenheng er».**

Videre omtalte han lulesamer i kommunen:

«Reindrift har i liten eller ingen grad vært drevet av lulesamene etter at de kom som innvandrere fra år 1800 og fram mot år 1900. (...)

Tysfjord kommune har ikke helt lyktes med integrerings politikken. Vi var ikke harde nok i klypa, men tillot at det fikk utvikle seg lukkede miljøet i små samfunn hvor innavl ble et problem. Det ser vi nå resultatet av i den såkalte Tysfjord saken. Fornorskningen blir nevnt som et overgrep, men hva var alternativet? Var det ikke riktig at de fikk komme på skole lære å lese og skrive? Det var en gruppe innvandrere uten skriftspråk.»

Videre skrev leseren at det var blitt bygget et lulesamisk senter som er et «kompetansesenter for ekstreme meninger» i Tysfjord, og at innbyggerne opplevde at det ble «diktet opp lulesamiske navn på hvert fjell, knaus og vik i fjordene».

KLAGEN:

Klager er en privatperson fra den omtalte bygda. Han mener Fremover har brutt følgende punkter i Vær Varsom-plakaten:

- Punkt 3.2, om opplysningskontroll
- Punkt 3.3, om presis gjengivelse av sitater
- Punkt 4.2, om skillet mellom kommentar og faktiske opplysninger
- Punkt 4.3, om stigmatiserende omtale
- Punkt 4.7, om identifisering
- Punkt 4.17, om redigering av kommentarfelt

Merknad fra sekretariatet: Klager er informert om at han ikke har klagerett på det som gjelder den omtalte straffesaken. Det klager har klagerett på, og som PFU skal behandle, er omtalen av stedet der overgrepene skal ha skjedd, samt den delen av artiklene som klager mener utgjør stigmatiserende omtale av samer.

Klager reagerer på at en politietterforsker mener en kombinasjon av lukkede samfunn og religion har skyld i omfanget i overgrepssaken. Klager skriver:

«I følge Politirapporten 'Politiets erfaringer og funn fra politiets etterforskning av overgrepene i Tysfjord' av 28. november 2017, har omfanget av overgrep ikke noe med religion å gjøre, sitat: 'Politiet har ingen grunn til å hevde at religiøs tilhørighet har betydning for overgrepene, men vi ser i noen tilfeller at det har hatt betydning for politiets mulighet til å innhente informasjon om det som har skjedd'.»

Slik klager ser det, burde ikke Fremover navngitt bygda Musken. Han skriver:

«Andre medieaktører som f.eks. NRK og VG stedfester ikke hendelsen ('Musken i Tysfjord'). Musken er ei lita bygd i Tysfjord som i generasjoner har blitt og fremdeles blir stigmatisert og diskriminert på grunn av befolkningens etnisitet. Det er også graverende at Fremover definerer, sitat: '(...) den inntengte bygda Musken» og sitat: «i 2006 bodde det 33 innbyggere i bygda'.

Å navngi stedet med antall innbyggere i ei så lita bygd er uetisk og sterkt stigmatiserende.»

Fremover burde heller ikke kalt Musken for en innestengt bygd:

«Den 'innestengte bygda' har for øvrig daglig (offentlig) hurtigbåtanløp. Det er uklart om det menes 'vegløs bygd' eller om det ikke har samkvem med utenomverdenen e.l.»

Musken er blitt stigmatisert i Fremovers publiseringer, mener klager:

«I følge [politirapporten fra november 2017](#) skjedde 42% av overgrepene på nordsiden av fjorden (Kjøpsvik og omegn), mens 58% av overgrepene skjedde på sørsiden av fjorden, fordelt på flere steder/tettsteder (Musken, Drag, Storjord og omegn). Prosentvis skjedde flesteparten av overgrepene på nordsiden. Man kunne like gjerne skrevet 'et nytt Kjøpsvik' ikke er mulig.

Som tidligere nevnt har Musken samfunnet - fra langt tilbake i tid - blitt stigmatisert, mest på grunn av etnisitet. Slik det også er i alle andre bygdesamfunn, så består bygda Musken av både barn (småbarnsfamilier), ungdom, voksne og eldre. Fremover fortsetter med å stigmatisere og gjøre hverdagen vanskelig for folk i bygda, men også for alle med tilknytning til Musken.»

Deretter tar klager for seg det påklagede leserinnlegget, som han mener er rasistisk:

«Artikkelforfatteren mener (indirekte) at våre samiske bygdesamfunn og samfunnsliv er et 'resultat av Tysfjordsaken'. Det var en uhyrlig lesning, basert på fordommer og ukunnskap.

Gjennom flere utsagn i det samme innlegget mener vedkommende at språket vårt, vår kultur og tradisjoner ikke har noen verdi. Altså mener han vår etnisitet har mindre verdi enn det norske. Å tro at egen etnisitet, kultur, tradisjoner og språk er bedre enn andres - er nettopp det rasisme handler om.»

Slik klager ser det, kommer det indirekte frem av leserinnlegget at det er Musken som omtales:

«(...) spesielt gjennom det han skriver om '... lukkede miljøer og små bygder ... resultat av såkalte Tysfjordsaken', i tillegg nevner han lulesamiske bygder. Alle som har fått med seg forrige ukes stygge rettsak ang overgrepssaken fra Tysfjord, gjengitt i Fremover med stedsnavn, skjønner det er Musken det er snakk om.»

Når artikkelforfatteren skriver at man ikke har vært «hard nok i klypa», mener han ifølge klager at man ikke har «brukt nok makt/overgrep til å tvinge befolkningen ut fra fjorden». Dette er rasistisk, mener klager:

«Gjennom dette utsagnet røper han at språk vårt og vår kultur ikke har noen verdi - altså mener han at vår etnisitet har mindre verdi enn det norske. Det er dette rasisme handler om - å tro at egen etnisitet, kultur, tradisjoner og språk er bedre enn andres.»

Ifølge klager blir innbyggerne i Musken indirekte identifisert på grunn av det lave innbyggertallet.

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Fremover mener det er taushet som har tillatt at overgrepene i Tysfjord kommune kan ha skjedd i flere tiår.

Avisen opplyser at de dekket saken også før VG avslørte omfanget. Fremover skriver:

«Fremover har, i årene før VG avslørte hele omfanget, omtalt bruddstykker av overgrepene i Tysfjord som overgrep i 'en Ofoten-kommune'. Vi ser at vi gjennom vår dekning av Tysfjord-saken før den ble 'Tysfjord-saken' kan ha bidratt til tausheten rundt overgrepene ved å omtale geografien vagt.»

Avisen mener derfor det har vært viktig å omtale overgrepene mer direkte, selv om det vil være ubehagelig for de som blir direkte eller indirekte berørt.

Slik Fremover ser det, har avisen dekning for forsides-tittelen som ble publisert 5. november («- De har jo forsynt seg av oss hele livet»). Avisen skriver:

«Det kommer tydelig fram på forsiden i stikk-tittelen ('Overgrepsoffer så ingen hensikt i å anmelde:') at det er et overgrepsoffer og ikke politiet som uttaler dette. Allerede i tredje avsnitt i artikkelen kommer poenget som er løftet fram på forsiden, da politietterforsker Ulf Elstad - som var etterforskningsleder i Tysfjord-prosjektet - sier:

- Det verste har vært å høre fortellingene fra unge kvinner som var blitt misbrukt i veldig mange år, av veldig mange menn, sier han.

Ifølge Elstad hadde det ført til at de hadde resignert.

- 'Hvorfor anmelde noen - de har jo forsynt seg av meg hele livet', var deres holdning etter hvert.»

Når det gjelder sitatet om sammenhengen med religion og omfanget av overgrepene, skriver Fremover:

«Klager mener omfanget av overgrep ikke har noe med religion å gjøre, og viser til politiets rapport som sier at politiet ikke har grunn til å hevde at religiøs tilhørighet har betydning for overgrepene. Samtidig skriver politiet i sin rapport: 'men vi ser i noen tilfeller at det har hatt betydning for politiets mulighet til å innhente informasjon om det som har skjedd'.

(...)

Vi avviser at dette er kritikkverdig, som klager hevder. Vi mener at vi i disse avsnittene tvert imot beviser det politiet også har fremhevet i sin rapport, nemlig at kombinasjonen lukket samfunn og religion har 'hatt betydning for politiets mulighet til å innhente informasjon om det som har skjedd'.»

Fremover beklager at avisen publiserte leserinnlegget, der ordet «innavl» ble brukt. Redaktøren opplyser at innlegget ikke ble publisert på nett, og at ordbruken allerede er beklaget.

Videre opplyser Fremover at formuleringen «et nytt Musken» ble fjernet fra presentasjonen

av nettartikkelen som ble publisert på ettermiddagen 5. januar 2018. Avisen skriver:

«Ny tittel ble: 'Tysfjord-ordføreren: - Vi har fått bedre systemer for å plukke opp om noe er galt'. Vi lot imidlertid formuleringen stå i artikkelen. Bakgrunnen for dette er at Musken-saken er spesiell. Det er ikke bare en overgrepssak, men faktisk en sak der fem menn ble siktet for overgrep mot en psykisk utviklingshemmet kvinne i en veiløs bygd med 33 innbyggere. Saken er helt unik, og formuleringen 'et nytt Musken' sier mye om hvilke andre tiltak kommunen må ta utover arbeidet med å forebygge overgrep i seg selv. I den store sammenhengen representerer Musken flere utfordringer for kommunen utover selve overgrepene.»

Fremover mener det ikke hadde vært mulig å omtale dette uten å navngi bygda.

«Hadde vi skrevet 33 innbyggere hadde det vært det samme som å navngi bygda. Hadde vi skrevet 'et titalls innbyggere' eller en annen formulering for å få fram nettopp det sentrale poenget at dette skjedde i en bygd med få innbyggere, hadde vi ikke klart å forhindre at andre bygder og innbyggere hadde blitt utsatt for urettmessig mistanke.

Vi kunne med fordel ha brukt et annet ord enn innestengt, for eksempel 'den veiløse bygda' som klager foreslår, men vi ser ikke at dette i seg selv representerer et brudd på VVP.»

Avisen skriver også:

«I ettertid har for øvrig prosjektleder for det forebyggende arbeidet som nå pågår i Tysfjord kommune, Tor Erik Rønne, fortalt at det nå drives oppsøkende arbeid inn mot Musken, for å 'bøte på en mangeårig avstand mellom kommunesenteret Kjøpsvik og den veiløse bygda'. Dette er blant annet en konsekvens av at det nå er åpenhet rundt hva som har fått skje i bygda.»

Klager fastholder klagen. Han skriver:

«Det kan se ut som Fremover-redaksjonen har en gjennomgående rutinesvikt på sensurering av både egne og andres artikler. Jeg har tidligere klaget til redaksjonen i Fremover og har noen ganger fått en beklagelse - men det har blitt bare mye verre - spesielt i kjølevannet av kommunereformen - gjennom flere usaklige leserinnlegg med påfølgende rasistiske debattinnlegg - rettet mot samer.»

Fremover skriver følgende i sin avsluttende kommentar:

«Påstanden om 'gjennomgående rutinesvikt på sensurering av egne og andres artikler' er merkelig når den ikke støttes av dokumentasjon. Jeg vet ikke nøyaktig hva klager viser til her, men kan tenke meg at klager sikter til at vi trykket et leserinnlegg med begrepet 'innavl'. Det har jeg beklaget at kom på trykk. Utover det vet jeg ikke hva han sikter til, og har derfor ingen annen kommentar utover dette.»